

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ КАДРОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

Розвиток будь-якої держави є неможливим без впровадження системи економічних заходів у сфері дотримання законодавства щодо господарської політики.

Сучасні реформи, які здійснюються в Україні, супроводжуються криміналізацією суспільства та зростанням злочинності, особливо в економічній та фінансовій сферах. Це створює реальну загрозу національній безпеці країни. Для виявлення протиправної економічної діяльності та збору доказів з кримінальних справ, порушених з господарських злочинів, необхідні не тільки юридичні знання, але й спеціальні пізнання у галузі економічного контролю. Тому судово-економічні експертизи можна вважати найбільш ефективним заходом збору доказів щодо економічної злочинності, а експерта - суб'єктом, який повинен володіти спеціальними знаннями.

За таких умов на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки теоретичні розробки питань організації кадрового забезпечення економічної експертизи є надзвичайно актуальними.

Над дослідженням питань організації кадрового забезпечення судово-економічної експертизи працювало ряд відомих вчених, зокрема: Камлик М.І., Куркін М.В., Мумінова-Савіна Г.Г., Рудницький В.С., Шарманська В.М. та інші.

Незважаючи на широкий спектр досліджень вітчизняних і зарубіжних учених з даної тематики, окремі питання організації кадрового забезпечення судово-економічної експертизи досі залишаються недостатньо опрацьованими.

Організація кадрового забезпечення судово-економічної експертизи передбачає розгляд та характеристику тих суб'єктів, які залучаються до проведення судово-економічної експертизи, зокрема, експертів.

Експертом вважається висококваліфікований спеціаліст, обов'язком якого є дослідження правильності відображення господарської діяльності підприємства у документах бухгалтерського і податкового обліку при розслідуванні та розгляді кримінальних і цивільних справ [1, с. 25].

Відповідно до законодавчих норм, на даний час можна визначити три категорії судових експертів:

- співробітники державної судово-експертної установи, що проводять експертизи в порядку виконання посадових обов'язків;
- фізичні особи або співробітники суб'єктів господарювання - експерти, які отримали кваліфікацію судового експерта з певних спеціальностей;
- будь-яка особа, що володіє необхідними знаннями для дачі висновку з досліджуваних питань, яка не має кваліфікації судового експерта, але викликана слідчим, суддею для виконання окремих завдань і попереджається ним про кримінальну відповідальність за надання завідомо неправдивого висновку [3, с. 54].

Судові експерти повинні володіти необхідними знаннями для формування відповідного висновку за досліджуваними питаннями. Окрім того, експерт повинен бути висококваліфікованим фахівцем у сфері обліку, контролю і економічного аналізу, фінансів і господарського права. Він повинен отримати базову наукову підготовку і практичні навички, безупинно поповнювати свої професійні знання, мати високі цивільні і моральні якості.

Фахівці державних спеціалізованих установ і відомчих служб, що проводять судові експертизи, повинні мати вищу освіту, пройти відповідну підготовку і атестацію як судові експерти визначеної спеціальності.

Не можуть бути експертами особи, визнані у встановленому законом порядку недієздатними, а також особи, що мають судимість.

Судово-економічний експерт повинен вміти вирішувати широке коло питань, що мають відношення до різних галузей економіки. Він повинен володіти всіма загальнотеоретичними дисциплінами в обсязі, який необхідний для оцінювання правильності планування, фінансування, кредитування, організації бухгалтерського обліку і внутрішньогосподарського контролю та складання звітності [4, с. 43].

Чинне законодавство надає судово-економічному експерту визначені права, що повинні забезпечити йому реальні можливості для виконання ним процесуальних обов'язків.

Зазначимо, що судово-економічний експерт може бути притягнутий до кримінальної відповідальності за відмову без поважних причин від виконання покладених на нього обов'язків у суді або під час провадження досудового слідства, а також за подання

завідомо неправдивого висновку й за розголошення даних досудового слідства.

Судово-економічний експерт має бути компетентним. Компетенція експерта - це поняття, яке включає спеціальні пізнання, однієї сторони, і правочинність - з другої сторони.

Порушення компетенції експерта можуть мати місце при вторгненні експерта в чуже коло знань чи виконання ним функцій, що входять у компетенцію слідчого або суду. Такими порушеннями є:

- вирішення експертом правових питань, що мають відношення до суб'єктивної сторони складу злочину;
- самостійне з'ясування і збирання доказів шляхом одержання показань від обвинувачених та свідків.

Іноді судово-економічні експерти намагаються вирішувати питання, що відносяться до компетенції фахівців інших галузей знань.

Питання про відповідальність є одним з основних юридичних питань, що підлягає вирішенню лише слідчим і судом на основі аналізу всіх обставин справи. Судово-економічний експерт має право досліджувати фактичне дотримання посадовими особами вимог нормативних актів у межах ведення обліку, що не значить вирішення питання про відповідальність цих осіб, оскільки підставою для матеріальної відповідальності за нанесений збиток є провина працівника, а встановлення провини входить до компетенції не експерта, а слідчого й суду.

Судовий експерт є суб'єктом процесуальних відносин, який залучається для дачі висновку з питань, що мають значення для справи. При цьому судовий експерт у межах своєї компетенції бере участь у дослідженні обставин справи лише з питань, що належать до предмета, дорученої йому експертизи, і мають значення для дачі висновку. Сторони по справі мають право звертатися до експерта тільки у зв'язку з дорученою йому експертизою та з дозволу органу, який призначив експертизу [5, с. 254].

Перешкодою на шляху для залучення до проведення судових експертиз висококваліфікованих спеціалістів є відсутність узагальненої інформації про судових експертів, застосовувані методики дослідження та якість результатів їх роботи. У зв'язку з цим обгрунтовано доцільність створення при державних спеціалізованих установах України картотеку в розрізі кожного експерта, що працює в певному регіоні, де б містилися відомості про експерта, інформація про проходження підготовки та атестації, експертну спеціальність,

місце роботи і посаду, стаж роботи за спеціальністю, стаж експертної роботи, відомості про проведені експертизи, копії експертних висновків, характеристики, надані експерту суб'єктами призначення експертизи.

Наявність картотеки економічних експертів дозволить проводити аналіз експертної роботи, визначати професійний рівень практикуючих експертів та вживати заходів щодо його підвищення.

У даний час у підготовці економічних експертів є очевидні прогалини, а саме:

- неграмотне застосування методик документальної перевірки;
- невикористання автоматизації обліку як ефективного засобу контролю;
- недосконале володіння експертними методиками, як засобом оптимізації правових і управлінських рішень.

Завдання експертів полягає в тому, щоб, використовуючи спеціальні пізнання, дати компетентний висновок з питань, поставлених при призначенні експертизи.

Отже, крім відомостей про бухгалтерський облік, їм потрібні більш глибокі знання в частині тонкощів відбиття і виявлення слідів протиправних дій в даних бухгалтерської, фінансової, податкової та статистичної звітності [2, с. 24].

Таким чином, економічному експерту необхідні не просто бухгалтерські, а саме спеціальні бухгалтерські знання, оскільки кваліфікація фахівця, що залучається до проведення економічної експертизи, визначає її результативність. Тому питання організації належного кадрового забезпечення експертної діяльності є завжди актуальними та потребують їх нормативно-правового регулювання.

Література

1. Камлик М.І. Судова бухгалтерія. Підручник / М.І. Камлик // К.: Атіка, 2007. – 552 с.
2. Куркін М.В. Ревізії та перевірки за зверненнями правоохоронних органів. Навчальний посібник/ М.В. Куркін, В.Д. Понікаров // Харків: Східно-регіональний центр гуманітарно-освітніх ініціатив, 2003. – 412 с.
3. Мумінова-Савіна Г.Г. Судово-бухгалтерська експертиза: Навчально-методичний посібник для самост.вивч.дисципліни. / Г.Г. Мумінова-Савіна // К.: КНЕУ, 2004. – 268 с.